

mgr Monika Leśnik

Katedra Podstaw Techniki, Wydział Inżynierii Produkcji
Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

Gospodarka oparta na wiedzy (GOW) w województwie lubelskim

WPROWADZENIE

Gospodarka oparta na wiedzy (GOW) jest w dzisiejszych czasach jedyną alternatywą dla wymagającego społeczeństwa informacyjnego i zmieniającego się wciąż świata. Nauka i nowe technologie stają się dominującym czynnikiem w codziennym życiu ludzi. Jest to możliwe dzięki zdobyczom techniki w dziedzinie komputerów i Internetu. Dostęp do informacji stał się niemal nieograniczony, a świat jakby mniejszy. Im bardziej rozwinięte państwa (Szwecja, Norwegia, USA, Japonia), tym większa szansa na generowanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych, a także usprawnień organizacyjnych w przedsiębiorstwach, które decydują o konkurencyjności gospodarki narodowej. Dzisiejszy świat niestety nie rozwija się tak samo szybko w każdym miejscu. Istnieją kraje biedne lub ogarnięte konfliktami, a także państwa totalitarne, które w znacznie mniejszym stopniu lub w ogóle nie mają (nie rozwijają) gospodarki opartej na wiedzy, a obywatelom nie jest dany swobodny dostęp do informacji.

Szczególnie duży rozwój takiej gospodarki ma miejsce w regionach, które umożliwiają ścisłą współpracę pomiędzy przedsiębiorstwami, uczelniami i instytucjami badawczymi zlokalizowanymi na ich terytorium¹. Mogą tworzyć one sieci, klastry, RSI – Regionalne Systemy Innowacji i w ten sposób wpływać na rozwój GOW w regionie i w kraju. Celem artykułu jest analiza działań podejmowanych w ramach GOW w regionie lubelskim w oparciu o Strategię Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006–2020.

ISTOTA GOW

Wiadomo już, że cechą główną gospodarki opartej na wiedzy (GOW) jest wykorzystanie wiedzy we wzroście gospodarczym kraju czy regionu². Jest ona zasobem nigdy nie występującym w nadmiarze. Nieustanna pogoń za wyższą

¹ T. Kamińska, J. Fryc, B. Majecka, *Efektywność gospodarki opartej na wiedzy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2007, s. 183.

² *Ibidem*, s. 22, 183.

jakością wyrobów oraz wprowadzanie innowacji produktowych i organizacyjnych w przedsiębiorstwach przekłada się na wzrost konkurencyjności, która jest nie do przecenienia, biorąc pod uwagę procesy globalizacyjne na świecie. Według M. Kłaka cechy GOW są następujące³:

- biegłość w zastosowaniu nowej wiedzy przy opracowywaniu innowacyjnych wyrobów i usług,
- nieustanne inwestycje w kształcenie kadry pracowniczej oraz w badania i rozwój,
- stworzenie odpowiednich warunków pracy, motywujących uzdolnione osoby do osiągnięcia wysokiego poziomu sprawności zawodowej,
- dobrze rozwinięta infrastruktura, dzięki wykorzystaniu wysokich technologii i zwiększeniu wydajności pracy na jednego zatrudnionego,
- bezpieczeństwo transakcji i zwiększenie wzajemnego zaufania między podmiotami, dzięki uporządkowanemu systemowi prawnemu oraz skutecznej egzekucji prawa,
- zapewnia możliwość zatrudnienia i życia na akceptowalnym poziomie wszystkim ludziom, którzy z jakichś względów nie mogą lub nie chcą być pełnoprawnymi uczestnikami GOW, dzięki dopasowaniu edukacji do szczególnych potrzeb, wynikających ze zmieniającego się rynku pracy oraz minimalizację strat niewykorzystania kapitału ludzkiego, poprzez absorpcję nowych pracowników pojawiających się na rynku,
- otwartość i wysoka konkurencyjność, dzięki współpracy instytucji państwowych z przedsiębiorstwami w zakresie finansowania badań, wspólnej polityki społecznej i ekonomicznej,
- polityka państwa sprzyja rozwijaniu przedsiębiorczości, dzięki czemu firmy zainteresowane są szybkim opracowywaniem i wdrażaniem innowacji na rynek w postaci wynalazków i patentów, stając się przez to bardziej konkurencyjnymi,
- opiera się na solidnych podstawach makroekonomicznych, a więc niskiej inflacji i stabilności finansów publicznych.

Z. Chojnicki wyróżnia dwie kolejne cechy GOW⁴:

- charakter przedmiotowy GOW można określić za pomocą czterech zagadnień: „zakresu i rodzajów działalności GOW, specyfiki organizacji funkcjonalnej GOW, różnych form organizacji przestrzennej, wpływu i roli GOW w przemianach gospodarki”,
- GOW dominuje w krajach rozwiniętych, gdzie rozbudowany jest sektor usługowy i produkcyjny w oparciu o ICT i kapitał ludzki, przy sprzyjających warunkach organizacyjno-instytucjonalnych.

³ M. Kłak, *Zarządzanie wiedzą we współczesnym przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomii i Prawa, Kieleckie Towarzystwo Edukacji Ekonomicznej, Kielce 2010, s. 86–88.

⁴ Z. Chojnicki, T. Czyż, *Aspekty regionalne gospodarki opartej na wiedzy w Polsce*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2006, s. 19–20, 22.

B. Poskrobko twierdzi, że podstawą kształtowania GOW są uczelnie i jednostki B+R, instytucje transferujące wiedzę, przedsiębiorstwa wykorzystujące wiedzę oraz wysoko wykwalifikowani pracownicy, którzy będą korzystać z coraz bardziej zaawansowanych technicznie narzędzi, aby tworzyć innowacyjne produkty i nowe rozwiązania⁵.

I.K. Hejduk, J. Korczak uważają, że w GOW wysoki procent PKB przeznaczona się na B+R (w USA wynosi on 2,8% a w Japonii – 3,1%)⁶ oraz następuje szybki rozwój dziedzin związanych „z przetwarzaniem informacji i rozwojem nauki”⁷:

- przemysł wysokiej techniki w tym: paliwa nuklearne, energia odnawialna, farmaceutyka, biotechnologia, przemysł komputerowy, sprzęt lotniczy i kosmiczny,
- edukacja opierająca się na szkolnictwie wyższym,
- usługi biznesowe, określane także mianem usług intensywnej nauki, w tym usługi profesjonalne świadczone przez specjalistów (prawników, notariuszy, księgowych) oraz usługi techniczne (obejmujące: architektów, geologów, inżynierów),
- sektor technologii informacyjnych (usługi komputerowe, usługi obliczeniowe i softwarowe, usługi informacji elektronicznej, usługi telekomunikacyjne, usługi multimedialne).

Mimo wielu cech GOW bardzo trudno określić jej jednoznacznie definicję⁸. Ukazano je w tabeli 1. GOW to gospodarka, w której z powodzeniem współdziała sektor publiczny z sektorem prywatnym, aby w sposób przemysłowy stwarzać warunki do rozwoju przedsiębiorstw przy wykorzystaniu wysokich technologii i wykształconych pracowników. Przez to powiększa się PKB i zwiększa się konkurencyjność na lokalnym i globalnym rynku, zaspokajając zmieniające się potrzeby społeczeństwa informacyjnego pod względem edukacji i oferowanych produktów.

Według Banku Światowego GOW obejmuje 6 filarów: System Innowacyjności, System Edukacyjny, Otoczenie Instytucjonalno-Biznesowe, System Informacyjno-Komunikacyjny, Aspekt Regionalny w zarządzaniu wiedzą oraz Zarządzanie Wiedzą na Poziomie Organizacji⁹, które składają się na trzy perspek-

⁵ B. Poskrobko, *Gospodarka oparta na wiedzy: materiały do studiowania*, Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku, Białystok 2011, s. 42.

⁶ I.K. Hejduk, J. Korczak (red.), *Gospodarka oparta na wiedzy*, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2006, s. 47.

⁷ *Ibidem*, s. 32–33.

⁸ T. Kamińska, J. Fryc, B. Majecka, *Efektywność gospodarki opartej na wiedzy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2007, s. 22.

⁹ M. Nycz, *Pozyskiwanie wiedzy menedżerskiej*, Wyd. Akademii Ekonomicznej, Wrocław 2007, s. 16; I.K. Hejduk, J. Korczak (red.), *Gospodarka oparta na wiedzy*, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2006, s. 17–21.

tywy: mikro-, makro- i mezoekonomiczną¹⁰. Ta ostatnia obejmuje zagadnienia związane z pozyskiwaniem wiedzy i jej rozwojem na szczeblu samorządowym, bowiem instytucje te mają znaczący wpływ na rozwój GOW w regionie.

Tabela 1. Definicje GOW

Autor/Ujęcie	Definicja
T. Steward	Stara gospodarka opierała się na kondensowaniu zasobów, tj. zspalaniu dużej ilości surowców za pomocą odrobiny wiedzy, a nowa opiera się na kondensowaniu wiedzy, tj. umieszczaniu potężnego ładunku myśli w niepozornym opakowaniu.
Ujęcie mikroekonomiczne autorstwa A.K. Koźmińskiego	Gospodarka oparta na wiedzy to jest taka gospodarka, w której działa wiele przedsiębiorstw, które o wiedzę opierają swoją przewagę konkurencyjną.
Ujęcie makroekonomiczne	Gospodarka charakteryzująca się szybkim rozwojem dziedzin związanych z przetwarzaniem informacji i rozwojem nauki, a więc przemysłu wysokiej techniki i usług społeczeństwa informacyjnego. Może być ona utożsamiana z wysokim rozwojem technik informacyjnych i telekomunikacyjnych jako jej podstawowych elementów.
J. Fazlagić	GOW polega na tworzeniu, dystrybucji oraz wykorzystaniu wiedzy i informacji – zarówno w sektorze publicznym, jak i biznesie. Wiedza jest nadrzędnym czynnikiem produkcji, co oznacza, że o sukcesie w biznesie i jakości życia decyduje innowacyjność obywateli i organizacji, w których oni funkcjonują.

Źródło: opracowanie własne na podstawie B. Poskrobko, *Gospodarka oparta na wiedzy*, Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku, Białystok 2011, s. 42, http://www.institut.info/images/stories/konferencje/01_seminarium/Kuklinski.pdf; I.H. Hejduk, J. Korczak, *Gospodarka oparta na wiedzy*, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2006, s. 32.

SPECYFIKA GOW W REGIONIE

Przedmiotem niniejszego artykułu jest rozwój GOW w aspekcie regionalnym. „Charakter i przebieg procesu rozwoju GOW w regionie wyznaczają czynniki rozwoju GOW. Do głównych czynników rozwoju GOW zalicza się kapitał ludzki i społeczny, działalność badawczo-rozwojową i innowacyjność, infrastrukturę techniczną, w szczególności w postaci technologii informacyjno-telekomunikacyjnych oraz czynniki instytucjonalno-organizacyjne. Podstawą GOW jest działalność badawczo-rozwojowa i innowacje, które prowadzą do modernizacji gospodarki i wzrostu produktywności, co z kolei decyduje o wielkości wytworzonego dochodu. Kapitał ludzki i społeczny stanowi zarówno źródło, jak i potencjalne ogniwo przekazywania wiedzy innowacyjnej do gospodarki”¹¹.

¹⁰ T. Kamińska, J. Fryc, B. Majecka, *Efektywność gospodarki opartej na wiedzy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2007, s. 24.

¹¹ T. Czyż, *Konkurencyjność regionu wielkopolskiego w aspekcie gospodarki opartej na wiedzy*, s. 79, http://igsegp.amu.edu.pl/pliki/RR/BIUL9/RR_09_06.pdf.

Z kolei Z. Chojnicki i T. Czyż perspektywę rozwoju społeczno-gospodarczego w ujęciu regionalnym widzą poprzez następujące zagadnienia: 1) zróżnicowanie wpływu wiedzy jako czynnika bazowego GOW na rozwój regionalny, ze względu na stopień jej koncentracji przestrzennej, 2) związek innowacji z przepływem kapitału zagranicznego, 3) kształtowanie konkurencyjności regionów pod wpływem wykorzystania innowacji i zwiększenia udziału GOW w gospodarce regionów, 4) wpływ GOW na charakter i dynamikę rozwoju regionalnego oraz 5) Regionalne Systemy Innowacji¹².

Głównym aspektem GOW w regionie są Regionalne Systemy Innowacji (RSI), w ramach których powstają klastry. RSI tworzą powiązane ze sobą pod względem lokalizacyjnym przedsiębiorstwa i instytucje pożytku publicznego w celu rozwijania przedsiębiorczości i innowacyjności danego regionu. „RSI tworzą zarówno instytucje sektora publicznego, jak i prywatnego: przedsiębiorstwa, władze regionalne, uczelnie oraz instytuty badawczo-rozwojowe, agencje rozwoju regionalnego, instytucje finansowe i kredytowe, a także organizacje działające na rzecz przedsiębiorczości i innowacji (m.in.: inkubatory przedsiębiorczości, regionalne centra transferu technologii, parki technologiczne i firmy konsultingowe)”¹³.

Dzięki nim możliwa jest działalność B+R. Wydaje się, że bliskość terytorialna partnerów biznesowych, instytucji naukowych i władz samorządowych pozwala na zwiększenie efektywności prowadzonych działań. RSI mają na celu kreowanie innowacyjności i powinny być procesem realizowanym oddolnie przez zainteresowane podmioty.

Aspekt regionalny rozwoju GOW determinowany jest również wpływem wiedzy, będącej podstawą GOW i występującej pod różnymi postaciami w przestrzeni regionalnej. Głównym motorem wytwórczym i rozwojowym tej wiedzy są przedsiębiorstwa regionu. To od nich zależy sukces rynkowy na danym terenie. Toteż gdy udaje się im to osiągnąć i wiąże się to z postępowaniem technologicznym w danej branży, wówczas mamy do czynienia z GOW¹⁴.

Kolejnym motorem rozwoju regionalnego jest wykorzystanie wiedzy technologicznej i innowacyjnej, która powstaje w instytucjach naukowych, ale przede wszystkim w laboratoriach wielkich przedsiębiorstw i korporacji. Dlatego wielkie znaczenie mają tu inwestycje zagraniczne, charakteryzujące się budową innowacyjnych biznesów. Dzięki nim powstają nowe miejsca pracy dla wykwalifikowanych pracowników w dziedzinach produkcji wymagających dużego udziału kapitału i technologii, które są w stanie generować ogromne dochody dla regionu. Powinno być to wyznacznikiem wzrostu gospodarczego i unowocześniania struktur gospodarczych¹⁵.

¹² Z. Chojnicki, T. Czyż, *Aspekty regionalne...*, s. 27.

¹³ Europejski Portal Integracji i Rozwoju, <http://europejskiportal.eu/id03.html#3>.

¹⁴ Z. Chojnicki, T. Czyż, *Aspekty regionalne...*, s. 28.

¹⁵ *Ibidem*, s. 29.

Rozwój GOW wpływa na konkurencyjność danego regionu. Ma tu znaczenie tylko odpowiednie wykorzystanie innowacji ale także inne czynniki rozwoju występujące w działalności gospodarczej i społecznej, które przeobrażają się i dzięki temu umacniają atrakcyjność regionu.

Ostatnim czynnikiem determinującym GOW w aspekcie regionalnym jest związek między rozwojem GOW a rozwojem gospodarki regionów¹⁶. Zwrócić uwagę należy tu na wpływ, jaki wywiera GOW na gospodarkę regionu, kształtowanie jej charakteru w wyniku działań związanych z GOW oraz nasilenie, a nie tylko zmniejszanie występowania cyklów koniunkturalnych.

GOW W REGIONIE LUBELSKIM

Lubelszczyzna była w 2003 roku najbiedniejszym rejonem w krajach UE25. Województwo to charakteryzowało się najniższą wartością PKB przypadającą na jednego mieszkańca w regionie, która stanowiła zaledwie 33,2% średniej PKB (wg PPP) dla rejonów w UE25¹⁷. Aby to zmienić realizowany jest Program Rozwoju Polski Wschodniej (PRPW) oraz Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego (RPOWL) na lata 2007–2013. Stwarzają one możliwość dynamicznego rozwoju regionu poprzez podniesienie konkurencyjności Lubelszczyzny i prowadzą do szybszego wzrostu gospodarczego oraz zwiększenia zatrudnienia. Celem RPO WL jest zatem zwiększenie atrakcyjności województwa jako miejsca do inwestowania, zamieszkania, pracy i wypoczynku.

Programy Operacyjne (w liczbie 16 – dla każdego województwa) współdziałają z innymi programami i inicjatywami Unii Europejskiej, realizując założenia Strategii Rozwoju Kraju na lata 2007–2015 i Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007–2013 – Narodowej Strategii Spójności. Pula środków finansowych przeznaczonych dla RPO WL pochodzi z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), funduszu utworzonego w celu wyrównania różnic w poziomie rozwoju regionów Unii Europejskiej.

Dysponentem RPO WL jest Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego. Główne założenia RPO WL oraz PRPW są zbieżne z kierunkami zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego (SRWL) na lata 2006–2020, przyjętej przez Sejmik Województwa Lubelskiego w dniu 27 kwietnia 2009 roku¹⁸. SRWL jest podstawowym narzędziem prowadzonej przez samorząd województwa polityki regionalnej. Strategia i długofalowy charakter tego

¹⁶ *Ibidem*, s. 30.

¹⁷ T. Kamińska, J. Fryc, B. Majecka (red.), *Efektywność gospodarki opartej na wiedzy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2007, s. 202; Regional GDP per inhabitant in the EU25 GDP per inhabitant in 2003 ranged from 33% of the EU average in Lubelskie to 278% in Inner London, Eurostat, „New Release” 2006, nr 5.

¹⁸ <http://www.lubelskie.pl/index.php?pid=1071>.

dokumentu, wyznacza cele i kierunki rozwoju województwa lubelskiego do roku 2020 w dwóch kolejnych okresach programowania (tj. w latach 2007–2013 i 2014–2018). Stanowi ona również wkład województwa do opracowywanych na poziomie kraju dokumentów strategicznych rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, w szczególności: Strategii Rozwoju Kraju 2007–2015, Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do 2020 roku oraz Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007–2013¹⁹.

Strategia stanowi diagnozę stanu wyjściowego z elementami prognozy „w czterech kluczowych obszarach tematycznych, tj. gospodarka, społeczeństwo i zasoby ludzkie, atrakcyjność i spójność terytorialna oraz polityka regionalna i strategiczne zarządzanie regionem”²⁰. Każdemu z tych obszarów przyporządkowano po kilka celów operacyjnych, za pomocą których realizowane są założenia SRWL²¹.

W ramach priorytetu 1. Wzrost konkurencyjności regionalnej gospodarki oraz jej zdolności do tworzenia miejsc pracy z punktu widzenia GOW najważniejsze są następujące cele: 1.3. Specjalizacja województwa w wybranych sektorach produkcji i usług cechujących się wysokim poziomem konkurencyjności, 1.4. Rozwój małych i średnich przedsiębiorstw oraz wzrost poziomu ich innowacyjności, 1.5. Rozwój regionalnego potencjału B+R oraz jego wykorzystanie dla potrzeb gospodarki, 1.6. Rozwój społeczeństwa informacyjnego. W ramach celu 1.3. przewiduje się koncentrację środków na rozwój produkcji energii ze źródeł odnawialnych – ekoenergii (w tym: wykorzystanie regionalnych źródeł energii, rozwój działalności badawczo-wdrożeniowej, utworzenie klastra przemysłowego związanego z odnawialnymi źródłami energii), rozwój produkcji i usług outsourcingowych, usług informatycznych i biznesowych, usług przemysłów kultury, wspieranie usług opiekuńczo-medycznych dla osób starszych, rozszerzenie systemu opieki sprawowanej w warunkach domowych, tworzenie warunków dla rozwoju bazy opieki długoterminowej), promowanie europejskiej współpracy edukacyjnej oraz kształcenie kadr dla rozszerzającej się Unii Europejskiej²².

W ramach celu 1.4. najważniejsze są działania związane ze zwiększeniem zdolności przedsiębiorstw do tworzenia i absorbowania innowacji w ramach tworzonego Regionalnego Systemu Innowacji oraz stworzenie lepszych warunków otoczenia prawno-instytucjonalnego dla powstawania i rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w regionie²³.

¹⁹ Tom II Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006–2020, Cele i priorytety strategii oraz system wdrażania, s. 3, dostęp: http://www.strategia.lubelskie.pl/dok_stra.html.

²⁰ Tom I Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006–2020, Uwarunkowania i diagnoza stanu wyjściowego, s. 4, dostęp: http://www.strategia.lubelskie.pl/dok_stra.html.

²¹ Tom II Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006–2020, Cele i priorytety strategii oraz system wdrażania, s. 41, dostęp: http://www.strategia.lubelskie.pl/dok_stra.html.

²² *Ibidem*, s. 45.

²³ *Ibidem*, s. 46–47.

W ramach celu 1.5. na uwagę zasługują planowane działania związane z rozwojem wiedzy i badań w strategicznych dla regionu dziedzinach nauki (inżynieria, biotechnologia, informatyka, ochrona środowiska, rolnictwo i przetwórstwo rolne, produkcja energii z odnawialnych źródeł), wzmocnienie współpracy pomiędzy sektorem B+R i przedsiębiorcami oraz rozwój regionalnej infrastruktury transferu wiedzy i komercjalizacji badań jako podstawowego elementu Regionalnego Systemu Innowacji (w tym: budowa parku naukowo-technologicznego, centrów transferu wiedzy i technologii, inkubatorów technologicznych, rozwój parków przemysłowych, klastrów produkcyjno-usługowych, zintegrowanej platformy elektronicznej usług online)²⁴.

W ramach celu 1.6. planowane są następujące działania: rozwój podstawowej infrastruktury teleinformatycznej w regionie umożliwiającej powszechny i tani dostęp do zasobów informacji (budowa szkieletowej sieci szerokopasmowej, rozbudowa sieci dostępowej na poziomie lokalnym), tworzenie szerokiej i wartościowej oferty treści i usług elektronicznych (digitalizacja i upowszechnienie dokumentacji, archiwów, dóbr kultury) oraz rozwój telemedycyny.

W ramach priorytetu 4. Rozwój współpracy międzyregionalnej województwa oraz poprawa skuteczności wdrażania polityki rozwoju regionu na uwagę zasługuje cel operacyjny 4.1. Rozwój współpracy międzyregionalnej województwa w układzie międzynarodowym, krajowym i transgranicznym, w ramach którego planowane jest zacieśnienie współpracy z regionami państw członkowskich Unii Europejskiej (w tym: zaawansowane formy współpracy gospodarczej, instytucjonalnej, rynku pracy i szkolnictwa z regionami UE) oraz rozwój współpracy międzyregionalnej, zwłaszcza z województwami ościennymi, w zakresie tworzenia klastrów usługowo-produkcyjnych i infrastruktury dotyczącej działalności klastrów (w tym: współdziałanie regionów Polski Wschodniej w zakresie poprawy dostępności komunikacyjnej oraz rozwoju peryferyjnych obszarów wiejskich, kreowanie wspólnych ponadregionalnych produktów turystycznych, współpraca w zakresie tworzenia klastrów produkcyjno-usługowych „Dolina Lotnicza”, „Dolina Ekologicznej Żywności”, „Trójkąt Wiedzy”)²⁵.

W ramach priorytetu 2. i 3. działania wymienione w SRWL po części będą mieć wpływ na rozwój GOW. Dokument SRWL ma na celu realizację działań związanych z rozwojem GOW. Jednak to dopiero początek tej drogi. Promowanie przez władze lokalne Regionalnych Systemów Innowacji sprzyja wykształceniu pewnego rodzaju systemu zdolnego do efektywnego wspierania przedsiębiorstw do podejmowania przez nie działań innowacyjnych. Aby to było możliwe, muszą zaistnieć trwałe powiązania pomiędzy firmami i ośrodkami B+R oraz instytucjami transferującymi innowacje. Dużą rolę w tym względzie odgrywają klastry i inicjatywy klastrowe. Na terenie województwa lubelskiego działa 11

²⁴ Tom II Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020, Cele i priorytety strategii oraz system wdrażania, s. 47-48.

²⁵ *Ibidem*, s. 65.

klastrow oraz zawiązano 3 inicjatywy klastrowe²⁶. Klastry znacznie przyczyniają się do właściwego kształtowania Regionalnego Systemu Innowacji, ponieważ przedsiębiorstwa w nich zrzeszone nie tylko konkurują ze sobą, ale jednocześnie współpracują w tych obszarach, gdzie jest to możliwe „(wspólne prace badawczo-rozwojowe, dyfuzja know-how, rotacja kadr w ramach klastra, skupienie zasobów, otwartość na innowacje i zdolność ich absorpcji, przyciąganie nowych zasobów i przedsiębiorstw, redukcja ryzyka)”²⁷. Poza tym konkurencja z innymi firmami także może się przyczynić do pogłębienia współpracy z nimi.

Mimo iż struktura klastrowa w województwie lubelskim jest dość dobrze rozwinięta, to z przeprowadzonej analizy SWOT²⁸ w ramach SRWL wynika, że jest tu stosunkowo niski poziom atrakcyjności i spójności terytorialnej. Gospodarka jest niekonkurencyjna wskutek słabo rozwiniętego przemysłu i otoczenia biznesowego oraz małej chłonności rynku. Region lubelski postrzegany jest jako peryferyjny ze względu na słabo rozwiniętą sieć komunikacyjną, szczególnie, że występuje mało miast. Największym z nich jest Lublin i tu koncentruje się większość uczelni, instytucji, urzędów i firm. Pozostałe miasta mają słabą kondycję ekonomiczną i powodują opóźnienie procesów restrukturyzacji rolnictwa oraz rozwoju przemysłu i usług²⁹.

W warunkach społeczeństwa informacyjnego, z którym mamy do czynienia w chwili obecnej, najważniejszym aspektem budowania przewagi konkurencyjnej regionu jest zarządzanie informacją, jej jakość oraz szybkość przepływu. Wielkim problemem istniejącym w województwie lubelskim jest ciągle słaby dostęp do podstawowej infrastruktury teleinformatycznej. Nie występuje w zasadzie infrastruktura szerokopasmowa ani towarzyszące jej rozwiązania dostępne. Nierozwinięta infrastruktura teleinformatyczna powoduje wysokie koszty korzystania z niej, a przez to zauważyć można bardzo niski poziom wykorzystania technologii ICT w szkołach, przedsiębiorstwach, administracji publicznej i gospodarstwach domowych³⁰.

PODSUMOWANIE

Gospodarka oparta na wiedzy w regionie lubelskim istnieje, jednak wiele jest jeszcze do zrobienia w tym względzie. Klastry zrzeszające przedsiębiorstwa są niewątpliwie znaczącym elementem rozwoju GOW, ale istniejące bariery

²⁶ <http://www.pi.gov.pl/PARP/data/klastry>.

²⁷ <http://zn.mwse.edu.pl/jolanta-stanienda-klastry-w-systemie-innowacji-regionu>.

²⁸ Tom II Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020, Cele i priorytety strategii oraz system wdrażania, s. 14-16.

²⁹ Tom I Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020, Uwarunkowania i diagnoza stanu wyjściowego, s. 36.

³⁰ *Ibidem*, s. 45.

wynikające ze specyfiki regionu należy pokonywać, aby tworzyć warunki do rozwoju przedsiębiorczości, także w małych miastach i wsiach. Potrzebne jest tu zaangażowanie władz lokalnych we współpracę z przedsiębiorstwami chcącymi otwierać swoje zakłady pracy, aby tworzyć sprzyjające ku temu warunki, a także zmiana myślenia społeczeństwa, które należy odpowiednio przygotować (szkolenia, zebrania informacyjne, foldery), informując o możliwościach tworzenia firm na terenach mniej zaludnionych.

Urzędy i instytucje powinny być nakierowane na pomoc obywatelom wykazującym się inicjatywą. Tymczasem urzędnicy traktują swoje obowiązki nie jako misję, a rutynę. Doświadczyć tego można załatwiając dowolną sprawę w Starostwie Powiatowym. Strategia Rozwoju dla regionu lubelskiego ujmuje w zasadzie w sposób kompleksowy rolnictwo, podkreślając szczytne zadania służące jego rozwojowi, ale pytanie brzmi, ile z tego uda się osiągnąć? Zajmuje ono znaczny obszar i ma mały udział w PKB.

Rolnictwo powinno się rozwijać przede wszystkim, gdyż ma ono ogromny potencjał na Lubelszczyźnie. Władze lokalne oraz powiatowe i wojewódzkie powinny być zainteresowane wdrażaniem programów poprawiających efektywność gospodarowania na obszarach wiejskich, a także zwiększenie dochodów rolników. Rolnicy w obecnych czasach muszą wykonywać nie tylko zadania związane z produkcją rolną, muszą także zadbać o własne rynki zbytu, o promocję swoich towarów, a także zapewnić sobie we własnym zakresie polepszenie życia, np. inwestując w przydomową oczyszczalnię ścieków, bo niestety, nie wszystkie gminy widzą konieczność szukania i podejmowania wielu inwestycji, które w dużej mierze mogą być realizowane przy udziale środków unijnych. Wynika to z faktu, iż zatrudnieni są tam niekompetentni ludzie, ale także nie ma odgórnych inicjatyw ze strony władz województwa, aktywizujących nieporadne gminy.

Wskutek tego podejmowanie działań nakreślonych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego nie przyniesie spodziewanych rezultatów, gdyż są one nakierowane głównie na instytucje, urzędy, szkolnictwo i przedsiębiorców. Rolnicy powinni z kolei zawiązywać grupy producenckie obejmujące region, aby móc skutecznie konkurować w kraju i poza jego granicami. W tym względzie też winno być wsparcie ze strony władz lokalnych i samorządowych, a przede wszystkim instytucji działających na rzecz rozwoju rolnictwa. Dążenie do zaoferowania społeczeństwu dostępu do Internetu jest nieodzownym elementem informowania o podejmowaniu różnych inicjatyw służących rozwojowi.

Tak więc województwo lubelskie pod względem GOW ma jeszcze wiele do zrobienia. Skuteczność tych działań będzie uzależniona od postawy ludzi zatrudnionych w urzędach (ich wiedzy i kompetencji) oraz współdziałania władz lokalnych z przedsiębiorcami. Najbliższe lata będą decydujące, także z tego względu, że jeszcze będzie zapewnione finansowanie z funduszy europejskich. Dysponenci tych środków powinni się postarać, aby jak najlepiej je wydać, aby

podjęte inwestycje umożliwiały rozwój GOW w regionie, tym bardziej że możliwości szans rozwojowych GOW w regionie lubelskim nie są obiecujące. Tabela 2 prezentuje klasyfikację województw według poziomu gospodarczego ujętego dynamicznie z zastosowaniem analizy skupisk metodą Warda na podstawie odległości taksonomicznych w przestrzeni cechowej 3-wymiarowej³¹. Wyczytać z niej można, że województwo lubelskie wraz z podkarpackim mają przeciętne szanse na rozwój GOW przy niesprzyjających uwarunkowaniach ekonomicznych GOW.

Tabela 1. Klasyfikacja dwudzielna województw wg szans na rozwój w kierunku GOW

		Szanse na rozwój GOW			
		bardzo duże	duże	przeciętne	małe
Uwarunkowania ekonomiczne GOW	bardzo sprzyjające	▪ mazowieckie			
	sprzyjające		▪ dolnośląskie ▪ wielkopolskie ▪ śląskie		
			▪ małopolskie	▪ pomorskie ▪ kujawsko-pomorskie ▪ łódzkie ▪ zachodnio-pomorskie	
	nie-sprzyjające			▪ lubelskie ▪ podkarpackie	▪ opolskie ▪ warmińsko-mazurskie ▪ świętokrzyskie ▪ podlaskie

Źródło: Z. Chojnicki, T. Czyż, *Aspekty regionalne...*, s. 140.

LITERATURA

Chojnicki Z., Czyż T., *Aspekty regionalne gospodarki opartej na wiedzy w Polsce*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2006.

Czyż T., *Konkurencyjność regionu wielkopolskiego w aspekcie gospodarki opartej na wiedzy*, s. 79, dostępny: http://igsegp.amu.edu.pl/pliki/RR/BIUL9/RR_09_06.pdf (dostęp 18.10.2012).

Europejski Portal Integracji i Rozwoju, <http://europejskiportal.eu/id03.html#3> (dostęp 18.10.2012).

Hejduk I.K., Korczak J. (red.), *Gospodarka oparta na wiedzy*, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2006.

³¹ Z. Chojnicki, T. Czyż, *Aspekty regionalne gospodarki...*, s. 139.

- http://www.instytut.info/images/stories/konferencje/01_seminarium/Kuklinski.pdf (dostęp 18.10.2012).
- <http://www.lubelskie.pl/index.php?pid=1071> (dostęp 18.06.2012).
- <http://www.pi.gov.pl/PARP/data/klastry> (dostęp 18.06.2012).
- http://www.strategia.lubelskie.pl/dok_strat/regionalne/Strategia%20Rozwoju%20Tom1.pdf (dostęp 18.10.2012).
- <http://zn.mwse.edu.pl/jolanta-stanienda-klastry-w-systemie-innowacji-regionu> (dostęp 18.10.2012).
- Kamińska T., Fryc J., Majecka B (red.), *Efektywność gospodarki opartej na wiedzy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2007.
- Kłak M., *Zarządzanie wiedzą we współczesnym przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomii i Prawa, Kieleckie Towarzystwo Edukacji Ekonomicznej, Kielce 2010.
- Nycz M., *Pozyskiwanie wiedzy menedżerskiej*, Wyd. Akademii Ekonomicznej, Wrocław, 2007.
- Poskrobko B., *Gospodarka oparta na wiedzy: materiały do studiowania*, Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku, Białystok 2011.
- Tom I Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006–2020, Uwarunkowania i diagnoza stanu wyjściowego, s. 4, http://www.strategia.lubelskie.pl/dok_stra.html (dostęp 29.06.2013).
- Tom II Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006–2020, Cele i priorytety strategii oraz system wdrażania, http://www.strategia.lubelskie.pl/dok_stra.html (dostęp 29.06.2013).

Streszczenie

Gospodarka oparta na wiedzy (GOW) to nowy model gospodarki odpowiadający na wyzwania integracji i globalizacji. Charakteryzuje ją wykorzystanie wiedzy i informacji do tworzenia innowacji technologicznych dzięki istnieniu społeczeństwa informacyjnego oraz wsparciu instytucji rządowych w rozwój edukacji, badań i przedsiębiorczości. Działania związane z rozwojem/rozkwitem wiedzy można rozpatrywać z perspektywy mikroekonomicznej (małe i średnie przedsiębiorstwa), makroekonomicznej (tzw. wysokie technologie) oraz mezoekonomicznej (instytucje i urzędy szczebla samorządowego). Na efektywne tworzenie GOW w Polsce wpływ ma rozwój siedmiu elementów: przedsiębiorstwa oparte na wiedzy, polityka proinnowacyjna, rynek kapitałowy, rynek pracy, system edukacyjny, polityka naukowa i zarządzanie wiedzą oraz regiony i polityka regionalna. W tej ostatniej najważniejsze jest budowanie Regionalnych Systemów Innowacji, które niekoniecznie nakierowane są na GOW, choć na tym poziomie byłoby to najwłaściwsze i najefektywniejsze. Celem artykułu jest analiza wpływu polityki regionalnej na wzrost konkurencyjności regionu lubelskiego w odniesieniu do aspektów związanych z gospodarką opartą na wiedzy w oparciu o analizę Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006–2020.

Knowledge-based economy (KBE) in the Lublin Province

Summary

Knowledge-based economy (KBE) is a new model of economy responding to the challenges of integration and globalization. It is characterized by the use of knowledge and information to

create technological innovations thanks to information society and government support in the development of education, research and entrepreneurship. Activities related with the development of the knowledge can be viewed from the perspective of microeconomics (small and medium-sized enterprises), macroeconomics (so-called high-tech) and mezeconomics (institutions and local government offices). The effective creation of knowledge-based economy in Poland is influenced by the development of seven elements: enterprises based on knowledge, innovation-oriented policy, capital market, labor market, education system, scientific policy and knowledge management, the regions and regional policy. In last of those the most important is to build Regional Innovation Systems (RIS), which is not necessarily geared toward knowledge-based economy, although at this level it would be the most appropriate and most effective. This article aims to analyze the impact of the regional policy to increase competitiveness of the Lublin region in relation to aspects of the knowledge-based economy according to an analysis of the Lublin Regional Development Strategy for the years 2006–2020.